

Talousarvio ja -suunnitelma 2027-2029: laadintaohje ja suunnittelukehys

Sisällys

1	Talousarvion laadinnan lähtökohdat.....	1
1.1	Säännökset ja suositukset.....	1
1.2	Taloussuunnitteluprosessi	2
1.3	Kaupungin taloudellinen tilanne ja tasapainotusohjelma	3
1.4	Talousarvion sitovuus.....	4
1.5	Talousarvion rakenteet.....	4
2	Strategia.....	5
3	Talousarviokehys.....	6
3.1	Laskentaperiaatteita	6
3.2	Kehyksen mukainen tulossuunnitelma.....	8
3.3	Kehyksen mukainen käyttötalous	9
3.4	Kehyksen mukainen rahoitussuunnitelma	10
3.5	Investointisuunnitelma	11
4	Talousarviovalmistelun sisältö	12

1 Talousarvion laadinnan lähtökohdat

1.1 Säännökset ja suositukset

Kunnan talousarvion ja -suunnitelman laatimisesta sekä kuntastrategiasta säädetään kuntalaissa (410/2015). Lisäksi Kuntaliitto on antanut suosituksen talousarvion laatimisesta (<https://www.kuntaliitto.fi/julkaisut/2022/2165-kunnan-ja-kuntayhtymän-talousarvio-ja-suunnitelma>).

Kuntalain 110 §:n mukaan valtuuston on vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä kunnalle seuraavaksi kalenterivuodeksi talousarvio ottaen huomioon kuntakonsernin talouden vastuut ja velvoitteet. Talousarvion hyväksymisen yhteydessä valtuuston on hyväksyttävä myös taloussuunnitelma kolmeksi tai useammaksi vuodeksi (suunnitelmakausi). Talousarviovuosi on taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi.

Kuntalain 37 §:n mukaan kunnassa on oltava kuntastrategia, jossa valtuusto päättää kunnan toiminnan ja talouden pitkä aikavälin tavoitteista. Kuntastrategian tulee perustua arvioon kunnan nykytilanteesta sekä tulevista toimintaympäristön muutoksista ja niiden vaikutuksista kunnan tehtävien toteuttamiseen. Kuntastrategiassa tulee määritellä myös sen toteutumisen arviointi ja seuranta.

Kuntastrategia tulee ottaa huomioon kunnan talousarvion ja -suunnitelman laatimisessa. Talousarvio ja -suunnitelma on laadittava siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan. Talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet.

Taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen. Kunnan taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Tässä määräajassa tulee kattaa myös talousarvion laadintavuonna tai sen jälkeen kertynyt alijäämä. Kunnan tulee taloussuunnitelmassa päättää yksilöidyistä toimenpiteistä, joilla alijäämä mainittuna ajanjaksona katetaan.

Talousarvioon otetaan tehtävien ja toiminnan tavoitteiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot sekä siinä osoitetaan, miten rahoitustarve katetaan. Määräraha ja tuloarvio voidaan ottaa brutto- tai nettomääräisenä. Talousarviossa ja -suunnitelmassa on käyttötalous- ja tuloslaskelmaosa sekä investointi- ja rahoitusosa.

Kunnan toiminnassa ja taloudenhoidossa on noudatettava talousarviota. Muutoksista talousarvion sitoviin eriin päättää valtuusto ja muutokset on esitettävä valtuustolle talousarviovuoden aikana.

Viitasaaren kaupungin hallintosäännön 78 §:n mukaan kaupunginhallitus hyväksyy suunnittelulohkot ja talousarvion laadintaohjeet. Toimielimet laativat talousarvioehdotuksensa. Valtuusto hyväksyy talousarviossa toimielimelle sitovat tehtäväkohtaiset toiminnan ja talouden tavoitteet sekä niiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot, sekä kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet.

Määräraha ja tuloarvio voidaan ottaa talousarvioon brutto- tai nettomääräisenä.

Tässä laadintaohjeessa annetaan palvelualueille suunnittelukehykset ja sisällölliset ohjeet, joiden mukaan talousarvioesitykset tulee laatia.

1.2 Taloussuunnitteluprosessi

Syksyn 2026 taloussuunnitteluprosessin tavoiteaikataulu:

- Kaupunginhallitus antaa talousarviokehysten ja laadintaohjeet 22.6.2026.
- Palvelualueiden valmistelijoille järjestetään Opiferus-suunnittelujärjestelmän koulutuksia ja yhteisiä valmistelutyöpajoja elo-syyskuussa viikoilla 33–37 sekä lokakuussa viikoilla 41–42.
- Toimielimet käsittelevät alaistensa palvelualueiden talousarvioesitykset syyskuussa siten, että ne ovat valmiit viimeistään 23.9.2026. Kaupunginhallitus käsittelee talousarviovalmistelun tilannetta 28.9.2026.
- Tarvittavaa palvelualueiden talousarvioesitysten yhteensovittamista tehdään johtoryhmän kokouksissa syksyn aikana.
- Valtuusto päättää kaupunkistrategiasta 5.10.2026. Toimielimet käsittelevät kaupunkistrategian mukaiset talousarviotavoitteensa ja mahdolliset talousarvioesitysten tarkennukset lokakuussa siten, että ne ovat valmiit viimeistään 28.10.2026. Kaupunginhallitus käsittelee talousarviokokonaisuuden 2.11.2026 ja antaa ohjeet jatkovalmistelulle.
- Valtuusto päättää vuoden 2027 veroprosenteista 9.11.2026.
- Kaupunginjohtajan talousarvioesitys valmistuu 23.11.2026.
- Talousarviota ja siihen liittyvää henkilöstö- ja koulutussuunnitelmaa käsitellään yhteistoimintaelimessä ennen kaupunginhallituksen lopullisen talousarvioesityksen tekemistä.
- Kaupunginhallitus käsittelee kaupunginjohtajan talousarvioesitystä 30.11.2026 ja tekee lopullisen talousarvioesityksensä valtuustolle viimeistään 7.12.2026.
- Valtuusto päättää talousarviosta ja -suunnitelmasta 14.12.2026.
- Kaupunginhallitus hyväksyy talousarvion täytäntöönpano-ohjeet 31.1.2027 mennessä.
- Kaupunginhallitus ja lautakunnat hyväksyvät talousarvioon perustuvan käyttösuunnitelmansa 28.2.2027 mennessä. Toimielin voi siirtää käyttösuunnitelman hyväksymistä koskevaa toimivaltaa alaiselleen viranhaltijalle esim. talousarvioesityksensä laadintaa koskevan päätöksenteon yhteydessä.

1.3 Kaupungin taloudellinen tilanne ja tasapainotusohjelma

Kaupungin taloudellista tilannetta ja sen kehitysnäkymiä on käyty kattavasti läpi valtuuston 15.6.2026 hyväksymän talouden tasapainotusohjelman valmistelun yhteydessä.

Kaupungin talous on lähtökohtaisesti painunut alijäämäiseksi ja toimintakatteen vuosittainen kasvu on liian korkea verorahoituksen ennakoituun kasvuun nähden. Tasapainotusohjelmaan sisältyvän painelaskelman perusteella kaupungin taloudessa on vuodesta 2025 eteenpäin ilman toimenpiteitä useamman miljoonan euron rakenteellinen alijäämä, noin 10 % toimintakatteesta. Poistosuunnitelman muutos nosti vuotuista poistotasoa ja heikensi painelaskelman mukaista vuosittaista tilikauden alijäämää. Toiminnan nettokustannusten tulisi alentua pysyvästi noin 3 milj. euroa vuositasolla.

Vuoden 2026 talousarvio laadittiin lähtökohtaisesti -0,786 milj. euroa alijäämäiseksi ja valtionosuuspäätösten muutokset heikensivät sitä -0,868 milj. euron alijäämään. Poistosuunnitelman muutos lisää alijäämää arviolta -2 milj. eurolla, mikä tulee huomioida kuluvan vuoden aikana talousarviomuutoksella. Toukokuun 2026 tilanteen mukaisen tilinpäätösennusteen mukainen tulos on noin -3 milj. euroa alijäämäinen. Talouden tasapainotusohjelmassa vuodelle 2026 suunniteltujen toimenpiteiden vaikutus olisi noin 0,493 milj. euroa tulosta kohentava. Tasapainotusohjelman mukaisen toimintakatteen toteutuessa tilikauden tulos olisi noin -2,8 milj. euroa alijäämäinen.

Valtuusto on 15.6.2026 talouden tasapainotusohjelmasta päättäessään antanut vuoden 2027 talousarvion sekä vuosien 2028–2029 taloussuunnitelman valmistelulle seuraavat linjaukset:

- toimintakatteen kasvu ei saa talousarviovalmistelussa ylittää vuoden 2026 tasoa ilman kaupunginhallituksen erillistä päätöstä;
- toimintaa ja palvelutuotantoa tulee kehittää siten, että toimintakatteen kasvu pysyy tasapainotuskauden jälkeen selvästi alle kolmen (3) prosentin vuositasolla;
- uusia tehtäviä, palvelulaajennuksia tai muita toimintamenoja lisääviä avauksia ei lähtökohtaisesti toteuteta ilman vastaavaa rahoitusta tai kompensoivia säästötoimenpiteitä;
- investointiohjelmaan suunnitelmavuosille merkityt investoinnit tulee arvioida uudelleen huomioiden kaupungin muuttunut poistotaso, investointien välttämättömyys, kaupungin taloudellinen kantokyky sekä investointien vaikutukset tulevien vuosien käyttötalouteen;

1.4 Talousarvion sitovuus

Talousarvio valmistellaan siten, että valtuustoon nähden sitovat erät ovat:

- käyttötalousosassa palvelualueiden toimintakate ja toiminnalliset tavoitteet
- tuloslaskelmaosassa verotulot, valtionosuudet, rahoitustulot ja -menot, satunnaiset erät ja tilinpäätössiirrot
- investointiosassa hankeryhmien kustannusarviot, määrärahat ja tuloarviot
- rahoitusosassa antolainauksen muutokset, lainakannan muutokset ja oman pääoman muutokset

Toimielimeen nähden sitovat erät ovat:

- käyttötalousosassa vastuualueiden tuloarviot ja menomäärärahat tai nettoyksikön osalta toimintakate,
- käyttötalousosassa esitetyt palvelutavoitteet ja kehittämistavoitteet
- investointiosassa hankkeiden kustannusarviot, määrärahat ja tuloarviot.

1.5 Talousarvion rakenteet

Talousarviovalmistelussa huomioidaan suunniteltu kahden taseyksikön muodostaminen (kiinteistökehitysrahasto, sote-kiinteistöt). Muita organisaatorakenteen muutoksia valmistellaan tarpeen mukaan. Palvelualueiden ja vastuualueiden sisäisiä kustannuspaikkarakenteita yksinkertaistetaan.

Tilikartan rakenne muutetaan paremmin suositusta vastaavaksi. Samalla otetaan käyttöön talousraportointia ja seurantaa helpottavia kirjanpidon tunnisteita.

Talousarviovalmistelussa sisäiset erät käsitellään vastaavasti kuin vuoden 2026 talousarviossa:

- **Sisäinen kaupankäynti** esitetään myyjä- ja ostajaosapuolen toimintatuloissa ja -menoissa yhtä suurina sisäisinä tulo- ja menokirjauksina. Sisäinen kaupankäynti perustuu tuotteistettuihin suoritteisiin, joille on laskettavissa yksikköhinta. Ruoka- ja puhtauspalvelujen sisäinen palvelutuotanto muille toimintayksiköille esitetään myyntituloissa ja muiden palvelujen ositoissa. Tilapalvelujen sisäinen vuokraustoiminta esitetään vuokratuloissa ja vuokratuloissa.
- **Tukitoimintojen kustannusten laskennallinen kohdistaminen** muille toimintayksiköille esitetään yhtä suurina vyörytystuloina ja -menoina toimintakatteen alapuolella. Toimintatapa perustuu kuntien kirjanpito-ohjeistukseen. Vyörytyksinä käsitellään hallinnon tukipalvelut, palvelualueiden sisäinen hallinto sekä tukitoimintojen sisäiset kohdistukset.

2 Strategia

Viitasaaren kaupunkistrategia on laadittu vuosille 2022–2026 ja se on hyväksytty 12.9.2022. Uuden kaupunkistrategian valmistelu on parhaillaan käynnissä ja sen on tarkoitus valmistua käsiteltäväksi valtuuston kokouksessa 5.10.2026.

VIITASAARI
Pikkasen parempi periferia

VISIO 2035

Vuonna 2035 Viitasaari on 10 000 asukkaan ja kausiasukkaan elinvoimainen, luonnon voimavaroja kestävästi hyödyntävä, kasvava seutukeskus.

Vahvasti viitasaarelainen

Toiminta-ajatus:
Edistämme asukkaidemme hyvinvointia, sivistystä ja alueemme elinvoimaa laajassa yhteistyössä.

Arvomme:
Vastuullisesti, rohkeasti ja avoimesti.

Päämäärät

1. Vireä elinkeinoelämä ja monipuolinen työpaikkatarjonta elinvoiman tukijalkana.
2. Viihtyisää asumista keskustasta kyliin.
3. Tavoitteena hyvinvoiva ja osallistuva kuntalainen.
4. Kestävästi ja rohkeasti kehittyvä Viitasaari.

Strategiaa toteutetaan vuosittain osana talousarviota sekä muilla strategisilla ohjelmilla tai suunnitelmissa. Toimeenpano-ohjelma johdetaan strategiassa määritellyistä päämääristä ja keinoista. Siinä määritellään toimenpiteet, aikataulut ja vastuut sekä seurannan mittarit.

Talousarviossa ja -suunnitelmassa asetetaan eri organisaatiotasolle strategiasta johdetut toiminnalliset tavoitteet, joiden toteutumista seurataan säännöllisesti vuosittain.

3 Talousarviokehys

3.1 Laskentaperiaatteita

Talousarviokehystä on valmisteltu vuoden 2025 tilinpäätöksen, vuoden 2026 talousarvion ja tilinpäätösnusteen, vuosia 2026–2030 koskevien talousennusteiden sekä valtuuston 15.6.2026 hyväksymän talouden tasapainotusohjelman pohjalta. Suunnittelukehyksen pohjana on talouden tasapainotusohjelman mukainen vuoden 2027 toimintakate ja tasapainotusohjelmassa vuodelle 2027 linjatut toimenpiteet.

VEROTULOT	TP 2025	TAM 2026	TPE 2026	KEHYS 2027	TS 2028	TS 2029
Verotulot	12 776 763	13 525 808	13 587 652	13 928 651	14 357 358	14 620 184
Kunnan tulovero	8 371 060	9 004 415	9 056 725	9 248 737	9 536 116	9 700 273
Kiinteistövero	2 097 066	2 173 992	2 094 748	2 143 068	2 143 068	2 143 068
Osuus yhteisöveron tuotosta	2 308 636	2 347 401	2 436 180	2 536 846	2 678 174	2 776 844

Verotuloarviot perustuvat Kuntaliiton kesäkuussa 2026 julkaisemaan veroennustekehikkoon ja talouden tasapainotusohjelman mukaisiin veroprosentteihin. Suunnitelmavuosien verotulojen toteutumiseen vaikuttavat sekä alueen työllisyyskehitys että yritysten talousnäkymät.

VALTIONOSUUDET	TP 2025	TAM 2026	TPE 2026	KEHYS 2027	TS 2028	TS 2029
Valtionosuudet	8 208 104	7 585 802	7 585 802	7 682 481	7 828 278	8 204 621
Kunnan peruspalvelujen vos	5 120 129	4 965 109	4 965 109	4 927 404	6 722 943	7 019 149
Verotuloihin perustuva vos-tasaus	2 141 124	1 792 869	1 792 869	1 729 416	0	0
Opetus- ja kulttuuritoimen muu vos	29 045	-104 681	-104 681	0	0	0
Verotulomenetysten korvaus	917 806	932 505	932 505	1 025 661	1 105 335	1 185 472

Valtionosuudet on arvioitu Kuntaliiton 12.5.2026 julkaiseman ennakkollisen valtionosuuslaskelman ja 17.6.2026 julkaiseman verotulojen tasausarvion pohjalta. Valtiovarainministeriö on julkaisemassa ennakkollisen valtionosuuslaskelman päivityksen kesäkuun viimeisellä viikolla. Suunnitelmavuosien valtionosuusarviot perustuvat Valtiovarainministeriön 7.5.2026 julkaiseman kuntatalousohjelman painelaskelmakehikon laskentatietoihin.

Opetus- ja kulttuuriministeriön valtionosuudesta ei ole saatavilla ennakkollista tietoa taloussuunnitelun pohjaksi. Kuluva vuoden valtionosuus voi sekin muuttua merkittävästi vuoden lopulla annettavassa valtionosuuspäätöksessä. Vuoden 2026 OKM:n valtionosuus on -104 681 euroa negatiivinen. OKM:n valtionosuuden tasoa on arvioitu tämänhetkisten toimintatietojen perusteella Kuntaliiton valtionosuuslaskurin avulla ja päädytty varovaisuuden perusteella nollatasoon.

Toimintatulojen ei arvioida kasvavan kuluvan vuoden talousarvion tasosta. Kehykseen on huomioitu talouden tasapainotusohjelman mukaiset toimintatuloihin vaikuttavat toimenpiteet. Sote-kiinteistöjen vuokratulot on arvioitu kehykseen kuluvan vuoden talousarvion tasossa.

Toimintamenot on arvioitu toimintatulojen arvion pohjalta siten, että tasapainotusohjelman mukainen toimintakate toteutuu. Toimintamenojen rakenteellisiin kasvupaineisiin ei ole arvioitu lisäystä menoarvioihin, vaan ne tulee lähtökohtaisesti kattaa suunnittelukehyksen sisältä. Kunnallinen työehtosopimusratkaisu vuosille 2025-2028 lisää kunta-alan työvoimakustannuksia vuonna 2027 arviolta +3,85 %. Kuntatalousohjelman painelaskelmakehikon arviossa kuntien peruspalvelujen hintaindeksi nousee suunnittelukaudella keskimäärin 3,3 % vuodessa.

Rahoitustulot ja -kulut perustuvat korkokululaskelmaan ja sijoitusten tuottotavoitteisiin. Vähimmäistavoite on, että sijoituksista saatavilla tuloilla katetaan lainanhoidon kustannukset.

Poistoja on kehyslaskelmassa arvioitu päivitetyn poistosuunnitelman mukaisesti. Vanhan käyttöomaisuuden vuotuisten poistojen taso alkaa 4 milj. eurosta ja laskee suunnittelukaudella 3,7 milj. euroon. Poistoihin on arvioitu myös investointisuunnitelman 2026–2028 täysimääräisestä toteutumisesta aiheutuvat poistot, jotka nousevat suunnittelukauden loppuun 1,2 milj. euron vuositasolle. Tyypillistä on, että kaikkia investointeja ei välttämättä ehditä toteuttaa suunnitellussa aikataulussa ja laajuudessa, jolloin arvioitu poistojen maksimi on todennäköisesti korkeanpuoleinen.

Poistoeron ja varausten muutoksiin on arvioitu tehtyjen investointivarausten purkamista suunnitelmakauden aikana poistoja vastaavasti.

3.2 Kehyksen mukainen tulossuunnitelma

TULOSSUUNNITELMA ulkoinen	TP 2025	TAM 2026	TPE 2026	KEHYS 2027	TS 2028	TS 2029
Toimintatulot	7 660 293	6 655 370	6 695 370	6 695 370	6 725 370	6 755 370
Myyntitulot	3 222 344	2 597 024				
Maksutulot	477 941	678 515				
Tuet ja avustukset	605 787	633 983				
Muut toimintatulot	3 354 221	2 745 848				
Toimintamenot	-26 273 059	-25 972 668	-25 519 370	-25 079 370	-25 601 370	-26 031 370
Henkilöstömenot	-14 938 048	-14 652 396				
Palvelujen ostot	-6 834 234	-7 141 312				
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-2 556 123	-2 396 288				
Avustukset	-1 077 918	-1 123 122				
Muut toimintamenot	-866 737	-659 550				
Toimintakate	-18 612 766	-19 317 298	-18 824 000	-18 384 000	-18 876 000	-19 276 000
Verotulot	12 776 763	13 525 808	13 587 652	13 928 651	14 357 358	14 620 184
Valtionosuudet	8 208 104	7 585 802	7 585 802	7 682 481	7 828 278	8 204 621
Rahoitustulot ja -menot	280 061	173 156	250 000	193 106	209 937	222 975
Vuosikate	2 652 162	1 967 468	2 599 454	3 420 238	3 519 574	3 771 780
Poistot ja arvonalentumiset	-4 075 167	-2 836 307	-5 463 687	-4 566 570	-4 808 757	-5 029 303
Satunnaiset erät	0	0	0	0	0	0
Tilikauden tulos	-1 423 005	-868 839	-2 864 233	-1 146 332	-1 289 183	-1 257 523
Poistoero -/+			48 750	234 300	274 300	274 300
Tilikauden yli-/ alijäämä	-1 423 005	-868 839	-2 815 483	-912 032	-1 014 883	-983 223
Tavoitteet ja tunnusluvut						
Toimintatulot / toimintamenot, %	29,16 %	25,62 %	26,24 %	26,70 %	26,27 %	25,95 %
Vuosikate / Poistot, %	65,08 %	69,37 %	47,58 %	74,90 %	73,19 %	75,00 %
Vuosikate, euroa / asukas	466	350	462	616	641	696
Kumulatiivinen ylijäämä	25 055 159	24 186 320	22 239 676	21 327 643	20 312 760	19 329 537

Talouden tasapainotusohjelman mukaisesta toimintatulojen ja -menojen tiukasta suunnittelukehyksestä huolimatta talousarviovuotta ei saada tasapainoon. Myöskään suunnitelmavuodet ovat laskelmassa alijäämäisiä. Vuosikate kohenee laskelmassa tasapainotustavoitteen mukaisesti, mutta ei kuitenkaan riitä kattamaan poistoja. Varovaisuuden periaatteella poistot on arvioitu laskelmaan täysimääräisiksi kuten edellä laskentaperiaatteiden kohdalla on todettu. Laskelma osoittaa, että taloudellinen kantokyky ei riitä tämänhetkisen investointiohjelman täysimääräiseen toteuttamiseen. Tasapainotusohjelman mukaisen linjauksen mukaisesti suunnitelmavuosille ohjeellisia kaavaillut hankkeet ja niiden vaikutukset käyttötalouteen tulee arvioida uudelleen.

Laskelmassa esitetään vuoden 2026 talousarvio valtionosuuspäätösten mukaiseksi muutettuna. Vuoden 2026 tilinpäätösennuste perustuu talouden tasapainotusohjelman toimintakatetavoitteeseen, uusimpiin veroennusteisiin ja päivitettyyn poistosuunnitelmaan.

3.3 Kehyksen mukainen käyttötalous

Kehyksen mukaiseen tulossuunnitelmaan perustuva käyttötalouden suunnittelukehys annetaan palvelualuekohtaisesti nettomääräisenä ulkoisen toimintakatteen tasolla. Toimielinten tulee tehdä vuoden 2027 talousarvioesityksensä siten, että asetetun kehyksen mukaiset ulkoisen toimintakatteen tavoitteet toteutuvat. Mahdolliset menojen lisäystarpeet kuten lainsäädäntöön perustuvat vaatimusten muutokset, sopimukseen ja sitoumuksiin perustuvat hinnoittelumuutokset, palkkojen sopimuskorotukset yms. tulee lähtökohtaisesti rahoittaa asetettujen kehyksien sisältä. Tasapainotusohjelmaan sisältyvän painelaskelman muutosvaraus on tehty keskitetysti. Hankintalain muutoksista aiheutuvat kustannusvaikutukset arvioidaan vielä erikseen.

TOIMINTAKATE	TP	TAM	TPE	KEHYS
ulkoinen	2025	2026	2026	2027
Hallintopalvelut	-2 522 732	-2 245 537	-2 199 383	-2 128 137
Elinvoimapalvelut	-1 797 765	-2 259 700	-2 139 700	-2 086 700
Sivistys- ja hyvinvointipalvelut	-11 276 647	-11 368 263	-11 236 119	-10 706 232
Elinympäristön ja asumisen palvelut	-2 823 540	-3 238 589	-3 043 589	-2 970 589
Ympäristöpalvelut	-192 082	-205 209	-205 209	-202 609
Painelaskelman muutosvaraus (keskitetty)				-289 733
Toimintakate yhteensä	-18 612 766	-19 317 298	-18 824 000	-18 384 000
Tasapainotusohjelman uusien toimenpiteiden kohdentuminen			2026	2027
Kaupunginhallitus / yleiset			33 100	89 400
Hallintopalvelut			13 000	28 000
Elinvoimapalvelut			120 000	173 000
Sivistys- ja hyvinvointipalvelut			132 144	662 031
Elinympäristön ja asumisen palvelut			195 000	268 000
Ympäristöpalvelut			0	2 600
Vaikutus toimintakatteeseen yhteensä			493 244	1 223 031
Tasapainotusohjelman toimintakatetavoite			-18 824 000	-18 384 000

Talouden tasapainotusohjelman toimenpiteiden kohdentuminen palvelualueille tarkentuu talousarviovalmistelun aikana, kun ohjelmaa aletaan käytännössä toteuttaa. Kaupunginhallitukselle kohdenetut, osin yhteiset tasapainotustoimet on laskettu osaksi hallintopalvelujen kehystä. Tarvittaessa suunnittelukehystä tarkistetaan talousarviovalmistelun aikana toimenpiteiden kohdentumisten ja kehyslaskelmaan sisältyvän keskitetyn muutosvarauksen osalta.

3.4 Kehyksen mukainen rahoitussuunnitelma

RAHOITUSSUUNNITELMA	TP 2025	TAM 2026	TPE 2026	KEHYS 2027	TS 2028	TS 2029
Toiminnan rahavirta	3 145 904	1 967 468	2 599 454	3 420 238	3 519 574	3 771 780
Vuosikate	2 652 162	1 967 468	2 599 454	3 420 238	3 519 574	3 771 780
Satunnaiset erät	0					
Tulorahoituksen korjauserät	493 742					
Investointien rahavirta	-3 331 771	-4 916 000	-4 916 000	-2 687 000	-4 065 000	-2 480 000
Investointimenot	-6 448 042	-5 526 000	-5 526 000	-2 707 000	-4 085 000	-2 500 000
Rahoitusosuudet investointimenoihin	3 002 977	610 000	610 000	20 000	20 000	20 000
Pysyvien vastaavien hyöd. luovutustulot	113 295	0				
Toiminnan ja investointien rahavirta	-185 867	-2 948 532	-2 316 546	733 238	-545 426	1 291 780
Rahoituksen rahavirta	1 463 829	2 948 532	2 316 546	-733 237	545 427	-1 291 780
Antolainauksen muutokset	0	0	0	0	0	0
Antolainasaamisten lisäys	0					
Antolainasaamisten vähennys	0					
Lainakannan muutokset	1 687 460	2 948 532	2 316 546	-733 237	545 427	-1 291 780
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	0	3 320 000	3 320 000			
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-611 966	-600 000	-610 000	-762 216	-762 216	-762 216
Lyhytaikaisten lainojen muutos	2 299 426	228 532	-393 454	28 979	1 307 643	-529 564
Oman pääoman muutokset	130 512			0	0	
Muut maksuvalmiuden muutokset	-354 143			0	0	
Vaikutus maksuvalmiuteen	1 277 963	0	0	0	0	0
Tavoitteet ja tunnusluvut						
Toiminnan ja inv. rahavirran kertymä 5 vuodelta	5 887 726	2 637 676	3 269 662	4 720 013	1 136 961	-1 022 821
Investointien tulorahoitus, %	76,98 %	40,02 %	52,88 %	127,29 %	86,58 %	152,09 %
Laskennallinen lainanhoitokate	3,56	1,69	2,47	3,80	3,58	4,59
Lainakanta	6 745 849	9 694 381	9 062 395	8 329 157	8 874 584	7 582 804
Lainakanta, euroa / asukas	1 185	1 723	1 611	1 500	1 617	1 399

Kehyksen mukaisessa rahoitussuunnitelmassa on huomioitu tämänhetkisen investointiohjelman mukainen investointitaso. Rahoituksen osalta suunnittelu tarkentuu talousarviovalmistelun edetessä.

3.5 Investointisuunnitelma

Tämänhetkinen vuosille 2026–2028 laadittu investointisuunnitelma on hyväksytty kuluvalle vuodelle sitovana ja suunnitelmavuosille 2027–2028 ohjeellisena. Investointisuunnitelma tarkennetaan talousarviovalmistelun yhteydessä ja hyväksytään se vuodelle 2027 sitovana ja suunnitelmavuosille 2028–2029 ohjeellisena.

Investoinnit yhteensä	TP2024	MTA2025	TA2026	TS2027	TS2028
INVESTOINNIT VIITASAARI					
Menot	-1 865 842 €	-5 913 000 €	-5 526 000 €	-2 707 000 €	-4 085 000 €
Tulot	587 204 €	1 762 000 €	610 000 €	20 000 €	20 000 €
Netto	-1 278 638 €	-4 151 000 €	-4 916 000 €	-2 687 000 €	-4 065 000 €

Merkittävimpiä suunnitelmavuosille ohjeellisena kaavailtuja hankkeita ovat liikenneväylien ja kunnallistekniikan hankeryhmässä Haukirinne (0,515 milj. euroa vuodelle 2027) sekä talonrakennuksen hankeryhmässä kaupungintalon peruskorjaus (1,000 milj. euroa vuodelle 2027 ja 2,600 milj. euroa vuodelle 2028) ja Koliman leirikeskus (0,500 milj. euroa vuodelle 2028).

Palvelualueiden investointiesitykset laaditaan Opiferus-järjestelmän Investointisuunnittelu-työkallulla. Investointiesitys sisältää investointia koskevat tavoitteet, arvio kokonaiskustannuksista, hankkeiden jaksottuminen investointimenoina suunnitteluvuosille sekä investointiin saatavat rahoitusosuudet ja muut tulot. Investointiesitys tehdään myös yli 10.000 euron irtaimen käyttöomaisuuden hankinnasta.

Investointeja suunniteltaessa arvioidaan myös niiden vaikutukset käyttötalousmenoihin, poistoaika ja euromääräinen poistolisäys sekä investointien rahoitus. Investointiesityksistä arvioidaan myös, onko investointi palvelutoiminnan sujumiselle välttämätön, parantaako se toiminnan tehokkuutta tai tuottavuutta, tai onko kyseessä kaupungin elinvoimaa selvästi tukeva ja strategian mukainen investointi.

Kokonaisinvestointitasosta, investointikohteista ja toteutusaikatauluista päätetään talousarviovalmistelun aikana.

4 Talousarviovalmistelun sisältö

Palvelualueet valmistelevat omat talousarvioesityksensä siten, että toimielimet saavat käsiteltä ne viimeistään 23.9.2026 mennessä. **Palvelualuejohtaja** vastaa valmistelu tehtävien organisoinnista ja aikataulusta sekä valmisteluaineistojen sisällöstä. Valmisteluaineistolla pyritään osoittamaan asetettujen tavoitteiden, tehtävien ja määrärahan käytön välistä riippuvuutta.

Palvelualueen talousarvioesitys kootaan Opiferus-järjestelmään ja se sisältää:

- Taloussuunnittelun Henkilöstösuunnittelussa laadittavat vastuualueiden henkilöstösuunnitelmat sekä vakituisten että määräaikaisen työpanoksen käytöstä. Palkkausbudjetit sopimuskorotuksineen ja henkilösivukuluineen lasketaan järjestelmässä Henkilöstösuunnittelun tietojen perusteella.
- Taloussuunnittelussa laadittavat vastuualueiden euromääräiset meno- ja tulobudjetit riviselosteineen vuodelle 2027.
- Taloussuunnittelun Investointisuunnittelussa laadittavat palvelualueen investointiesitykset.
- Talousdokumentissa laadittavat palvelualueen ja vastuualueiden käyttötalouden sanalliset perustelut, muutokset edellisvuoteen, toiminnalliset tavoitteet, suoritukset ja tunnusluvut.
- Talousdokumentissa laadittavat vastuualueiden riskienarvioinnit.
- Talousdokumentissa laadittavat strategiset tavoitteet (laaditaan kaupunkistrategian hyväksymisen jälkeen lokakuussa).

Opiferus-järjestelmän talousarviorakennetta kootaan parhaillaan. Henkilöstösuunnittelun pohjatiedot poimitaan hr-järjestelmästä 12.8.2026 tilanteen mukaisina ja tavoite on, että Henkilöstösuunnittelu on valmistelijoiden käytettävissä 17.8.2026 alkaen. Talousdokumentti on valmistelijoiden käytettävissä 3.8.2026 tekstiaineistojen ja perustietojen valmisteluun. Tavoitteiden ja riskienhallinnan rakenteet päivitetään Talousdokumenttiin elo-syyskuussa. Opiferus-järjestelmän eri osioiden käyttöön liittyviä koulutuksia, työpajoja ja tukiklinikoita järjestetään erikseen ilmoitettavan aikataulun mukaisesti viikoilla 33–37 ja 41–42.

Käyttötalouden sisäisen kaupankäynnin (tilapalvelut, ruoka- ja puhtauspalvelut) budjetit lasketaan keskitetysti myyjäosapuolen toimesta ja kohdistetaan sovittujen jakoperusteiden mukaisesti. Tuki-toimintojen vyörytykset (hallinnon tukipalvelut, palvelualueiden sisäinen hallinto ja tukitoiminnot) valmistellaan keskitetysti ja kohdistetaan sovittujen jakoperusteiden mukaisesti. Sekä sisäisen kaupankäynnin laskentaperusteiden että vyörytysten jakoperusteiden ajantasaisuutta tarkistetaan talousarviovalmistelun edetessä. Aikataulutavoitteena on, että sisäiset erät ja niiden kohdistukset on suunniteltu järjestelmään 11.9.2026 mennessä.

Palvelualueiden talousarvioesitysten tulee pohjautua laskelmiin ennustetun väestönkehityksen ja toimintaympäristön muutoksien vaikutuksista asiakas- ja suoritemääriin. Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaisesti vuoden 2027 väkiluvun ennakoidaan olevan 5.554 asukasta.

Väestörakenne 2024–2025, väestöennuste 2026–2030:

Ikäryhmä	2024	2025	2026 e	2027 e	2028 e	2029 e	2030 e
0-6	263	262	231	231	222	222	215
7-12	278	283	253	235	238	219	213
13-15	154	153	140	139	126	123	120
16-18	136	127	146	140	135	130	128
19-49	1 457	1 448	1 433	1 417	1 409	1 395	1 383
50-64	1 165	1 113	1 080	1 029	989	958	934
65-74	1 150	1 124	1 140	1 116	1 098	1 067	1 038
75-	1 161	1 185	1 203	1 247	1 271	1 308	1 328
Yhteensä	5 764	5 695	5 626	5 554	5 488	5 422	5 359
	-1,92 %	-1,20 %	-1,19 %	-1,28 %	-1,19 %	-1,20 %	-1,16 %

Esityksiä laadittaessa on huomioitava kaupunginvaltuuston 15.6.2026 hyväksymä **talouden tasapainotusohjelma** sekä toimintaan vaikuttavat lainsäädännön ja muiden velvoitteiden muutokset. Lisäksi on huomioitava mahdollisten konsernirakenteen muutosten valmistelun vaikutus taloussuunnitteluun.

Kaupungin johtoryhmä valmistelee osaltaan talousarvioesitysten tasapainotusta kehyksen mukaiseen tulossuunnitelmaan sekä yhteiset suunnitelmakokonaisuudet (henkilöstö- ja koulutussuunnitelmat, hankintasuunnitelmat, sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan suunnitelmat).

Kaupunginhallituksen hyväksymä laadintaohje käydään läpi palvelualueiden valmistelijoiden kanssa sovituissa koulutus- ja valmistelutapaamisissa. Tarkentavia **valmisteluohjeita** antaa talous- ja tietohallintojohtaja sekä tarvittaessa kaupungin johtoryhmä. Henkilöstö- ja koulutussuunnitelman valmistelua ohjeistaa hallintopalvelujen palvelujohtaja.